

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК

АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я

Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.*

Випуск 3 (79) 2014
Том 1

Миколаїв
2014

<http://visnyk.mnau.edu.ua/>

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шебанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.
К.М. Думенко, д.т.н., доц.
В.П. Клочан, к.е.н., доц.
М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.
В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шебаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; А.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; А.К. Антипова, д.с.-г.н., доц.; В.І. Січкач, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 2 від 28.10.2014 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2014

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Т. А. Ткаченко, аспірант

Уманський національний університет садівництва

У статті, визначивши сутність збутової діяльності, проаналізовано методичні підходи до оцінки ефективності управління збутовою діяльністю аграрних підприємств та доцільність її проведення. Запропоновано послідовність оцінки ефективності управління збутовою діяльністю аграрного підприємства.

Ключові слова: збут, збутова діяльність, оцінка ефективності управління збутовою діяльністю.

Постановка проблеми. Нині в умовах розвитку ринкових відносин виникає потреба у вдосконаленні методичних підходів до управління збутовою діяльністю сільськогосподарських підприємств через застосування маркетингових концепцій. Одним з напрямків ефективного використання методів управління є маркетинговий підхід, який передбачає формування і здійснення збутової діяльності аграрних формувань, орієнтованих на споживача. Перед останніми постає необхідність формування цілісної системи підходів до управління збутовою діяльністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Принципи здійснення ефективної збутової діяльності сільськогосподарських підприємств знайшли своє відображення в наукових працях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів: Р. Акоффа, А. Войчак, Є. Голубкова, М. Еріашвілі, М. Єрмошенко, Ф. Котлера, Л. Мороз, В. Похабова, Б. Соловійова, Ю. Ципкіна [1, с. 47]. В той же час недостатньо приділено уваги методичним підходам оцінки ефективності збутової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Метою статті є визначення методичних підходів до оцінки ефективності управління збутовою діяльністю аграрних підприємств для контролю виконання функцій всієї системи збуту.

© Ткаченко Т.А., 2014

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління збутом слід здійснювати з урахуванням загальних завдань аграрної сфери: розподілу управлінських функцій, розвитку нових форм аграрного підприємництва, відмови від монопольного управління та організації агросфери, підвищення ефективності збутової діяльності. Слід зазначити, що питання управління збутовою діяльністю підприємств досить неоднозначно висвітлюється економічною наукою, особливо це стосується методології і функціонування системи управління збутом та формування системи оцінювання показників її результативності.

Управління збутовою діяльністю є відкритою системою, яка формується у процесі взаємодії із «зовнішнім середовищем». Акцентується увага на реакції щодо впливу «зовнішнього середовища», при цьому враховуються особливості, які забезпечують відносну стійкість та адаптивність функціонування. Ефективність збутової системи поєднується з нарощуванням обсягів реалізації продукції (табл. 1).

З даних табл. 1 видно, що по Україні за всіма напрямками обсяг реалізації зернових культур за досліджуваний період зріс на **21 %**, олійних культур – **68,3%**, проте обсяг реалізації цукрових буряків зменшився на **10,1%**. У **2013** р. худоби та птиці (в живій вазі) реалізовано на **34,8%** більше, ніж у **2009** р. За досліджуваний період спостерігається зменшення обсягів реалізації великої рогатої худоби на **4,6%**, а свиней та птиці – збільшення на **64,6** і **35,2%** відповідно. Збільшення обсягу реалізації свідчить про підвищення ефективності збутової системи у відповідних галузях сільського господарства.

Ефективність проведення збутової діяльності полягає у задоволенні потреб споживачів, для цього недостатньо виготовити товар, який потрібен споживачеві, необхідно ще й продумати ефективну цінову політику. Поряд з цим, ріст цін на продукцію (табл. 2) ще не свідчить про збільшення реальних доходів товаровиробників.

Таблиця 1

Динаміка обсягів реалізації сільськогосподарської продукції за всіма напрямками по Україні, тис. т [2]

Найменування продукції	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2009 р., %
Зернові культури	31686,3	23661,7	28609,0	33668,8	38344,6	121,0
Олійні культури	7239,2	7756,7	7907,5	10784,8	12186,2	168,3
Цукрові буряки	3475,8	5175,6	6992,9	6512,0	3124,8	89,9
Худоба та птиця (в живій вазі)	1448,4	1586,8	1686,5	1736,4	1953,0	134,8
у т.ч. : велика рогата худоба	218,3	209,5	185,6	185,0	208,4	95,5
свині	284,1	348,3	415,4	416,6	467,5	164,6
птиця	940,2	1023,1	1080,0	1129,0	1271,6	135,2

Таблиця 2

Середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції в Україні, грн/т [2]

Найменування продукції	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2012 р., %
Зернові культури	1299,8	1547,1	119,0
Олійні культури	3087,5	3584,0	116,1
Цукрові буряки	397,8	426,8	107,3
Худоба та птиця (в живій вазі)	12901,3	13456,9	104,3
у т.ч. :			
велика рогата худоба	10748,8	12556,4	116,8
свині	15836,7	16144,5	101,9
птиця	12172,7	12614,8	103,6

Порівняно з 2012 р. ціни на зернові культури зросли на 19%, олійні культури – 16,1%, цукрові буряки – 7,3%, худобу та птицю (в живій вазі) – 4,3%, у тому числі велику рогату худобу – 16,8%, свині – 1,9%, птицю – 3,6%. Визначення ціни на сільськогосподарську продукцію ґрунтується на рівні собівартості, якості та взаємозамінності, попиту та пропозиції.

У сучасних умовах господарювання необхідністю є систематичне проведення оцінки ефективності управління збутовою діяльністю, що дозволить своєчасно виявити проблеми

і розробити заходи щодо їх усунення. Оцінка ефективності збутової діяльності має на меті: обґрунтування ефективності управління збутовою діяльністю, а саме – вибір оптимального варіанту та визначення кінцевої ефективності збутової діяльності впродовж певного проміжку часу враховуючи досягнуті результати [3, с. 40].

Ю.В. Огерчук та Н.М. Гудзенко визначають, що такі складові збутової системи, як структура збутової організації й управління збутом за допомогою логістичних систем, є елементами управління збутовою діяльністю, а управління збутом залежить від потенціалу підприємства та обраної ним збутової політики – сукупності збутових стратегій і комплексу заходів з формування асортименту товарної продукції та ціноутворення, стимулювання збуту, укладання договорів, транспортування та інших аспектів збуту [4, 5].

Ф. Важинський, А. Ноджак та А. Колодійчук пропонують для оцінки ефективності управління збутовою діяльністю сільськогосподарських підприємств використовувати таку систему показників:

- зростання обсягу збуту;
- зростання доходу від реалізації;
- зміна рівня рентабельності продажу;
- визначення середнього значення показників ефективності реалізації продукції [6, с. 122].

Далі проаналізуємо ефективність діяльності аграрних підприємств України (табл. 3).

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зростання показників собівартості, доходу від реалізації та рівня рентабельності. За даними табл. 3, повна собівартість сільськогосподарської продукції у 2012 р. зросла у 2,4 рази і становила 98693 млн грн, а в середньому за досліджуваний період – 65044 млн грн. Подібна ситуація спостерігається з доходом від реалізації, який за період 2008-2012 рр. зріс на 72725,8 млн. грн. (за середнього рівня – 78135,6 млн грн), що і пояснює збільшення рівня рентабельності на 7,1 п. Дохід від реалізації продукції рослинництва у 2012 р. збільшився на 181,5 %, що в середньому складає 59133,8 млн грн, собівар-

тість зросла на 175,4 %, рівень рентабельності – на 2,7 п. На кінець досліджуваного періоду чистий дохід від реалізації продукції тваринництва становив 25324,6 млн грн (за середнього рівня 19001,7 млн грн), повна собівартість – 22155,1 млн грн, рівень рентабельності – 14,3 %.

Таблиця 3

Результати оцінки ефективності збутової діяльності сільськогосподарських підприємств України, млн грн [7]

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	у середньо-му, за 2008-2012 рр.	2012 р. до 2008 р., %
Продукція сільського господарства:							
повна собівартість	40704,4	51685,9	60382,8	73754,2	98693,0	65044,0	242,4
чистий дохід (виручка) від реалізації	46166,5	58805,9	73133,3	93680,2	118892,3	78135,6	257,5
рівень рентабельності (збитковості), %	13,4	13,8	21,1	27,0	20,5	19,1	7,1 п.
Продукція рослинництва:							
повна собівартість	27792,4	37448,1	42674,5	53703,1	76537,9	47631,2	275,4
чистий дохід (виручка) від реалізації	33243,1	43782,4	54050,4	71025,8	93567,7	59133,8	281,5
рівень рентабельності (збитковості), %	19,6	16,9	26,7	32,3	22,3	23,6	2,7 п.
Продукція тваринництва:							
повна собівартість	12912,0	14237,8	17708,3	20051,1	22155,1	17412,8	171,6
чистий дохід (виручка) від реалізації	12923,4	15023,5	19082,9	22654,4	25324,6	19001,7	196
рівень рентабельності (збитковості), %	0,1	5,5	7,8	13,0	14,3	8,1	14,2 п.

Оцінка ефективності всіх заходів, пов'язаних з доведенням продукції до споживачів, є одним із найважливіших напрямів удосконалення управління збутовою діяльністю аграрних формувань. На основі аналізу методичних підходів науковців

можна прийти до висновку, що єдиної загальноприйнятої системи оцінювання ефективності збутової діяльності не існує, проте в теорії сформована значна кількість показників для контролювання результатів збуту.

Пропонуємо таку послідовність оцінки ефективності управління збутовою діяльністю аграрного підприємства:

- визначити позиції підприємства на ринку;
- дати оцінку ефективності збутових стратегій;
- оцінити економічну ефективність управління збутовою діяльністю;
- проаналізувати ступень досягнення цілей у сфері маркетингу.

Все вище сказане може слугувати чітким планом дій під час контролю за ефективністю управління збутовою діяльністю не лише сільськогосподарських підприємств, а й фірм та організацій різного спрямування, враховуючи їх особливості.

Висновки. Внаслідок неефективного управління збутовою діяльністю, особливо на пізніх стадіях життєвого циклу, відбувається зниження рівня прихильності споживачів до продукції, виробленої аграрними підприємствами. Щоб цього уникнути необхідний постійний контроль за виконанням всіх функцій збутової системи підприємства (виробничих, організаційних та управлінських). Оцінка ефективності управління збутом вимагає більш чітких та конкретних заходів, а результати оцінки повинні бути точними. Крім того, використання різноманітних методичних підходів щодо оцінки управління збутовою діяльністю дозволяє оцінити, наскільки ефективно ведеться збутова діяльність на підприємстві, доцільність впровадження тих чи інших збутових заходів, а також обґрунтувати їх значення для діяльності підприємства в цілому. Розрахунок показників результативності системи реалізації дозволить приймати правильні рішення щодо підвищення рівня ефективності і якості збутової діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Артимонова І.В. Методичні підходи до оцінки ефективності маркетингової діяльності аграрних підприємств / І.В. Артимонова // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 5 (107). — С. 46 — 51.
2. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами за 2013 рік. Статистичний бюлетень — К.: Державна служба статистики України, 2014.
3. Герасим'як Н.В. Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності маркетингових заходів промислового підприємства / Н.В. Герасим'як // Економічний часопис XXI. — 2012. — № 5 — 6. — С. 40 — 43.
4. Огерчук Ю.В. Аналіз організування збутової діяльності вітчизняних виробників кави / Ю.В. Огерчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2003. — № 484. — С. 335 — 341.
5. Гудзенко Н.М. Роль обліку збуту для забезпечення контролю процесу реалізації / Н.М. Гудзенко // Науковий вісник Національного аграрного університету. — 2002. — Вип. 56. — С. 263 — 265.
6. Важинський Ф.А. Оцінка ефективності управління системою збуту машинобудівних підприємств / Ф.А. Важинський, Л.С. Ноджак, А.В. Колодійчук // Економіка промисловості. — 2010. — № 1. — С. 119 — 122.
7. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 р. Статистичний бюлетень. — К. : Державний комітет статистики України, 2013.

Т.А. Ткаченко. Методические подходы к оценке эффективности управления сбытовой деятельностью аграрных предприятий.

В статье, определена сущность сбытовой деятельности, проанализированы методические подходы к оценке эффективности управления сбытовой деятельностью аграрных предприятий и целесообразности ее проведения. Предложена последовательность оценки эффективности управления сбытовой деятельностью аграрного предприятия.

T Tkachenko. Methodological approaches of evaluating the effectiveness of sales management of agrarian enterprises.

The author explores the issues of agricultural sales management in Ukraine. The global competitive positions of country's agriculture depend on the efficiency of marketing of agrarian commodities in Ukraine. The aim of the article is to define the methodological approaches of evaluation of the sales management performance for agrarian enterprises.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

І.Т. Кіщак, Н.О. Корнева, О.Є. Новіков. Стратегічні імперативи розвитку рибопродуктового комплексу держави.....	3
О.М. Вишневська. Напрями і складові еколого-орієнтованого розвитку економіки країни	16
В.І. Гаєриш. Особливості визначення ставки дисконтування інвестиційних проєктів з виробництва енергетичних ресурсів	23
Н.В. Потриваєва. Аудит як засіб попередження банкрутства.....	36
М.С. Самойлік. Концептуальні засади формування регіональної політики ресурсно-екологічної безпеки	44
М.М. Бабич. Нормативно-правове регулювання права на харчування в Україні	51
О.С. Біліченко. Дисциплінарна політика та інструменти її реалізації у трудовому колективі.....	61
С.О. Малюк. Асортиментні стратегії у комплексній системі маркетингу підприємства	73
А.Г. Костирко. Міжнародний досвід зміцнення фінансового потенціалу держави	81
Т.А. Ткаченко. Методичні підходи до оцінки ефективності управління збутовою діяльністю аграрних підприємств	88
Л.В. Харчук. Методичні підходи до оцінки біоенергетичного потенціалу соломи	95
Є.М. Федорчук. Оцінка енергетичного потенціалу біоенергетичних культур в Херсонській області.....	105
К.О. Кухта. Формування системи маркетингу на підприємствах зернопродуктового підкомплексу	115
Р.В. Данильченко. Формування організаційно-економічного механізму зернового ринку	126

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

В.І. Лопушняк. Зміна фосфорного режиму темно-сірого опідзоленого ґрунту під впливом різних систем удобрення	139
--	-----

В.Я. Щербаков, Д.С. Стан. Проблеми інтенсифікації виробництва кормового буряка в Україні.....	146
С.С. Байберова. Збереження біологічної цінності плодів яблуни за обробки їх антиоксидантною композицією ДЕПАА.....	153
О.Т. Семен. Динаміка основних елементів живлення в ґрунті при вирощуванні гарбуза мускатного в умовах півдня України	159
О.В. Денисюк. Продуктивність та відтворювальна здатність корів за різного характеру лактаційної кривої	169
Н.В. Яремич. Перспектива використання препарату «е-селен» для покращення відтворювальної здатності самок норок скандинавської селекції.....	176

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

А.М. Фоменко, Д.Ю. Шарейко, І.С. Білюк. Стенд фізичного моделювання робочих процесів у електроприводах верстатів з ЧПК	183
А.П. Воробьєв, Д.В. Бабенко, Г.А. Иванов, Н.А. Воробьєва. Типи опорних подшипників с газовой смазкой, используемых в роторных машинах	190
Д.А. Кошкін. Система екстремального керування електроприводом молоткової кормодробарки.....	198

**Редакційна колегія залишає
за собою право на редакційні виправлення.**

ВРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

УДК XXX.XX

НАЗВА СТАТТІ

*Л.С. Прокопенко, кандидат біологічних наук, доцент
Л.П. Чорнолата, кандидат сільськогосподарських наук
Миколаївський національний аграрний університет*

**Текст анотації* українською мовою*

Ключові слова: 5-7 ключових слів або словосполучень

НАЗВАНІЕ СТАТЬИ

Л.С. Прокопенко

Л.П. Чорнолата

**Текст аннотации* російською мовою*

NAME OF THE ARTICLE

L. Prokopenko

L. Chornolata

**Text of annotation* англійською мовою*

** Текст статті **

Список використаних джерел:

1. Іваненко І. І. Назва роботи / Іваненко І. І. — К. : Вища школа, 1999. — 111 с.
2. Бобров М. І. Назва статті / Бобров М. І. // Назва журналу. — 1999. — № 6. — С. 23—25.

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 3(79), том 1 – 2014

Технічний редактор: *О. М. Кушнарьова.*
Перекладач-коректор: *О. В. Неліна.*
Комп'ютерна верстка: *М. Г. Алексєєв.*

Підписано до друку 28.10.2014. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,2.
Тираж 300 прим. Зам. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.